

GES	Journal of Geography and Environmental Studies, 12 (47), Autumn 2023 https://ges.iaun.iau.ir ISSN: 2008-7845 20.1001.1.20087845.1402.12.47.1.7
-----	---

Research Paper

Prioritization of Urban Neighborhoods with the Approach of Sustainable Development Indicators (Case Study of Neighborhoods Urban Bandar Abbas)

Bavaghar, Parivash

Ph.D. Student, Department of Geography, Larestan Unit, Islamic Azad University, Larestan, Iran.

Moghali, Marzieh (Corresponding Author)

Associate Professor, Department of Geography, Larestan Branch, Islamic Azad University, Larestan, Iran

E-Mail: mmoghali@yahoo.com

Afifi, Mohammad Ebrahim

Assistant Professor, Department of Geography, Larestan Branch, Islamic Azad University, Larestan, Iran

Abstract:

The purpose of this study is to prioritize urban neighborhoods with the approach of sustainable development indicators in neighborhoods of Bandar Abbas based on the Analytic Hierarchy Process (AHP). The research method in this research is descriptive-analytical. Library and field methods (questionnaire) have been used to obtain information. In order to prioritize the neighborhoods of Bandar Abbas based on sustainability indicators, a questionnaire of sustainable indicators in social, economic, physical and environmental dimensions was designed. Then, using the opinions of 30 experts, neighborhood prioritization was evaluated using the Analytic Hierarchy Process (AHP). For this purpose, first effective indicators in different dimensions of sustainability (economic, social, physical and environmental) have been identified and in four categories of definition and binary comparison matrix for each factor has been prepared and provided to experts. The results of the studies show that Golshahr, Azadegano Shah Hosseini neighborhoods have more stability in sustainable development indicators and Duhezar, Tohid and Nakhil Nakhoda neighborhoods have less stability than other neighborhoods of the city.

Keywords: Urban neighborhoods; Sustainable development; Bandarabbas.

Citation: Bavaghar, P.; Moghali, M.; Afifi, M.E. (2023), Prioritization of Urban Neighborhoods with the Approach of Sustainable Development Indicators (Case Study of Neighborhoods Urban Bandar Abbas), Journal of Geography and Environmental Studies, 12 (47), 6-21. Dor: 20.1001.1.20087845.1402.12.47.1.7

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s), with publication rights granted to Journal of Geography and Environmental Studies. This is an open – access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

اولویت بندی محلات شهری با رویکرد شاخص های توسعه پایدار (مطالعه موردی محلات شهر بندرعباس)

پریوش باوقار زعیمی

دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا، واحد لارستان، دانشگاه آزاد اسلامی، لارستان، ایران

مرضیه موغلی*

دانشیار، گروه جغرافیا، واحد لارستان، دانشگاه آزاد اسلامی، لارستان، ایران

محمد ابراهیم عقیفی

استادیار، گروه جغرافیا، واحد لارستان، دانشگاه آزاد اسلامی، لارستان، ایران

چکیده

هدف از انجام این پژوهش اولویت بندی محلات شهری با رویکرد شاخص های توسعه پایدار در محلات شهر بندرعباس بر اساس فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) می باشد. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی - تحلیلی می باشد و برای بدست آوردن اطلاعات از روش های کتابخانه ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. به منظور اولویت بندی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص های پایداری، پرسشنامه شاخص های پایدار در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی طراحی شد. سپس با استفاده از نظرات ۳۰ نفر از متخصصان اولویت بندی محلات با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) مورد ارزیابی قرار گرفت. بدین منظور ابتدا شاخص های موثر در ابعاد مختلف پایداری (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی) شناسایی شده و در چهار طبقه تعریف و ماتریس مقایسه دودویی برای هر عامل تهیه و در اختیار کارشناسان قرار گرفته است. نتایج حاصل از بررسی ها نشان می دهد که محلات گل شهر، آزادگان و شاه حسینی دارای پایداری بیشتری در شاخص های توسعه پایدار می باشند و محلات دوهزار، توحید و نخل ناخدا از پایداری کمتری نسبت به دیگر محلات شهر برخوردار می باشند.

کلمات کلیدی: محلات شهری، توسعه پایدار، شهر بندرعباس.

تاریخ ارسال: ۱۴۰۱/۰۶/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۰۱

نویسنده مسئول: مرضیه موغلی، دانشیار، گروه جغرافیا، واحد لارستان، دانشگاه آزاد اسلامی، لارستان، ایران، mmoghali@yahoo.com

مقدمه

توسعه شهری از جمله فرایندهایی است که در چند دهه معاصر از ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، محیطی و ... زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است (عبداله‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲۵۷) و باعث پیامدهای متفاوت و گاه متضادی در مناطق مختلف شده است. شهرها از یک سو به عنوان کانونهای توسعه اجتماعی، اقتصادی و فضایی به شمار می‌روند (Varol et al. 2010, 1) و از سوی دیگر مناسبترین مکانها برای بروز مسائل و مشکلات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی اند (Connelly, 2007: 259). بنابراین توسعه پایدار با ایجاد تعادل بین ابعاد زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی مطرح شده است (مستغنی و جان احمدی ۱۳۹۴: ۳). در حقیقت مطرح شدن توسعه پایدار به عنوان شعار اصلی هزاره سوم ناشی از تأثیرات شهرها بر گستره زیست کره و ابعاد مختلف زندگی انسانی است. بدون شک، بحث از پایداری و توسعه پایدار بدون توجه به شهرها و شهرنشینی بی معنا خواهد بود (حسین‌زاده دلیر و همکاران، ۱۳۸۸: ۲). شهرها به عنوان عامل اصلی ایجاد کننده ناپایداری در جهان به شمار می‌روند و در واقع، پایداری شهری و جهانی هر دو مفهوم واحدی هستند. بنابراین مسائل و مشکلات موجود به ویژه در شهرها نشانگر عدم تحقق مشخصه‌های توسعه پایدار در آنهاست (نیک پور و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰۶). رشد فزاینده و ابعاد شهرنشینی و شکل‌گیری مقیاس‌های جدید از رشد شهری در طی چند دهه اخیر موجب شده است که شهر و شهرسازی معاصر با چالش‌های نوینی مواجه شود. در این میان، توجه و تاکید برنامه ریزی و مدیریت شهرها بیش از هر زمان دیگری به سطوح پایین تر و ابعاد ملموس زندگی شهری معطوف شده است؛ چنان که پژوهش‌ها و مطالعات زیادی که در یکی دو دهه اخیر صورت گرفته، به نوعی سیاست‌گذاری، برنامه ریزی و مدیریت شهری را از خردترین واحد یعنی محله در شهر هدف قرار داده است (بزی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۶). محلات ساخت و بافت اصلی شهرها را تشکیل می‌دهند. اگرچه زندگی روزمره مردم در مقیاس محله به طور محسوسی قابل درک بوده و آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ اما ابعاد توسعه پایدار محلی هنوز مورد تجزیه و تحلیل جدی قرار نگرفته است و این در حالی است که محلات محدود-هایی هستند که ابعاد مسائل در آنها کاملاً ملموس است (حاجی پور، ۱۳۸۵: ۳۷). با این حال در حوزه برنامه‌ریزی شهری، محلات مورد توجه قرار گرفته‌اند که از آن جمله می‌توان به برنامه‌ریزی محله مبنا اشاره کرد که مبتنی بر پایداری و در جستجوی تامل اجتماعی است؛ رویکردی هماهنگ کننده که کمتر به مداخلات کالبدی- فضایی پرداخته و با نگاهی فرآیندگرا به پایداری تصمیمات در سطوح مختلف خواهد انجامید (عزیزی، ۱۳۸۵: ۳۶). با این تفاسیر می‌توان گفت توسعه پایدار کوچکترین پاره شهری، توسعه پایدار محله‌ای است. توسعه پایدار در مقیاس محله به معنای ارتقای کیفیت زندگی در آن شامل همه ویژگی‌ها و اجزای زیست محیطی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بدون ایجاد مانعی برای نسل آینده است (حاجی پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۲). در نهایت این پژوهش به دنبال بررسی و اولویت بندی محلات شهر بندرعباس با رویکرد شاخص‌های توسعه پایدار می‌باشد.

مبانی نظری پژوهش

بیشتر محققان بنا بر تعریف گزارش برانت‌لند (که در آن سه لایه توسعه، برابری و مساوات و حفاظت از محیط زیست مشخص شده)، توسعه پایدار را در سه بعد اکولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهند. برخی دیگر از جمله زاکس دو بعد مکانی و فرهنگی را به تفکیک اضافه می‌کنند. همچنین به نقل از زاکس برخی مانند جیوارد (۱۹۹۶)، لوچینکو (۱۹۹۸) و دیگران معتقد به بعد پایداری نهادی یا سیاسی در توسعه پایدار هستند. عدم دستیابی به هریک از این ابعاد، موجب ضعیف شدن پایداری و دوری از شکل توسعه پایدار است (زاکس، ۱۳۷۵: ۲). ابعاد پایداری که در جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری کاربرد دارد را می‌توان اینگونه تقسیم بندی کرد: پایداری اکولوژیکی که بر ضرورت حفظ محیط زیست شهری تاکید دارد (نقدی، ۲۰۰۶: ۱۳). اما کمیسیون جهانی محیط و توسعه تعریف جامع و قابل قبولی از توسعه پایدار را به عنوان نیاز به استفاده و بهبود شرایط زندگی نسل

حاضر و بدون به خطر «پایداری» ارائه داده است؛ این کمیسیون انداختن توانایی نسل آینده برای تأمین نیازهایشان تعریف کرد. بنابراین، واژه پایداری شامل مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است (مؤمن پور علی آباد و ذاکر حقیقی، ۱۳۹۷: ۶۸۰) و در فرایند توسعه پایداری در هر جا که ممکن است از راه وضع سیاست‌ها، اجرای اقدامات لازم و عملیات حمایتی با هم تلفیق می‌شوند (زاهدی و نجفی، ۱۳۸۵: ۶۲). از نظر روکاپونگ پایداری درآمدی و اقتصادی منجر به پایداری اجتماعی می‌شود و بین این دو رابطه دو سویه‌ای وجود دارد (دولتیاران و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۷) به نقل از (Roca-Puig, 2019: 916). به دلیل عدم اجماع بر سر مؤلفه‌های پایداری اجتماعی و جایگاه آن در میان سایر اجزای توسعه پایداری در عمل به گونه‌های بسیار متفاوتی با آن برخورد شده (واعظ زاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۵) و تمرکز بر ابعاد محیطی توسعه و رشد اقتصادی بوده است (مختاری ملک آبادی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۱). شمار زیادی از محققانی که درباره پایداری اجتماعی سخن گفته‌اند به نظر آنان، پایداری اجتماعی بسیار جذاب است، زیرا ظرفیت تطبیق و سازگاری نیازهای مردم را با اهداف مدیریت زیست محیطی کالبدی از طریق توسعه اقتصادی در خود دارد (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۱). همچنین، تعریف جامعی از پایداری اجتماعی با تمرکز ویژه بر محیط‌های شهری توسط پولز و استرن ارائه شده است. آن‌ها تأکید بر (ابعاد اقتصادی، اجتماعی) توسعه و جامعه مدنی، تنوع فرهنگی، و یکپارچگی اجتماعی پایداری اجتماعی کرده و تنش‌ها و تعادل‌های بین توسعه و فروپاشی اجتماعی درونی برای مفهوم توسعه پایداری را برجسته کرده‌اند (عبدالله زاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲۶۱).

پیشینه پژوهش

عسگری (۱۴۰۰) در پژوهشی به ارزیابی شاخص‌های ناپایداری در توسعه شهری در شهر اراک با استفاده از مدل SWOT پرداخت. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که همزمان با رشد و توسعه شهر اراک همه ابعاد پایداری رشد موزون نداشته و این شهر از توسعه ناپایدار رنج می‌برد. فیروزی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به ارزیابی شاخص‌های پایداری زیست محیطی با تأکید بر آلودگی هوا و آلاینده‌های صنعتی در شهر اهواز پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که شهر اهواز بر اساس شاخص آلودگی هوا در شرایط زیست محیطی ناپایداری قرار دارد. موزرمی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به ارزیابی توسعه پایداری شهری با تأکید بر شاخص‌های توسعه میان‌افزای شهری در مناطق هشت گانه شهر اهواز پرداختند. نتایج بررسی وضعیت میزان برخورداری مناطق هشت گانه شهر اهواز به لحاظ شاخص‌های منتخب توسعه پایداری شهری متفاوت بوده؛ به طوری که از لحاظ برخورداری از شاخص اجتماعی منطقه ۴، شاخص خدمات شهری منطقه ۱ و شاخص کالبدی منطقه ۴ دارای بیشترین میزان برخورداری بوده و از نظر میزان عدم برخورداری از لحاظ شاخص اجتماعی منطقه ۵، شاخص کالبدی منطقه ۷، و از نظر شاخص خدمات شهری منطقه ۸ به عنوان محروم‌ترین مناطق از لحاظ برخورداری از شاخص‌های منتخب توسعه پایداری شهری مشخص شدند. صفایی پور و جویباری (۱۳۹۴) در مقاله سنجش توسعه پایداری با استفاده از تحلیل شبکه در منطقه ۱۷ تهران با استفاده از ۲۵ شاخص پرداخته‌اند که در این تحقیق مشخص شده که محله یافت آباد پایدارترین محله منطقه ۱۷ و محله فلاح ناپایدارترین محله بوده است و به این نتیجه رسیده‌اند که توسعه نیافتگی محلات مستلزم مشارکت شهروندی و برنامه ریزی توسعه محله ای می‌باشد. انوری و همکاران (۱۳۹۵) به سنجش و اولویت بندی توسعه شهری با توجه به شاخص‌های پایداری شهرهای استان سیستان و بلوچستان پرداختند. نتایج نشان داد شهرهای نیک شهر، سیر و سوران، فنوج، مهرستان، زهک و هامون و هیرمند در گروه اول از ناپایداری و یا پایداری کم برخوردارند و شهرهای سراوان، کنارک، زابل، زاهدان، چابهار، قصرقند، خاش، دلگان، ایرانشهر و میرجاوه در گروه دوم یا همان پایداری متوسط برخوردارند علی اکبری (۱۳۹۶) به بررسی و شناسایی شاخص‌های موثر بر تحقق پایداری محله ای از جنبه کارکردی شهر تهران پرداختند، در این پژوهش، ضمن شناسایی معیارها و شاخصهای دستیابی به پایداری محله (از جنبه کارکردی) از طریق تحلیل محتوای منابع موجود، وضعیت محلات در شهر تهران در ارتباط با این شاخص‌ها مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهای

مورد نیاز برای ارتقای وضعیت محلات جهت دستیابی به پایداری کارکردی معرفی می‌شود. دملک افضلی و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی شاخصه‌های توسعه پایدار در محله قلعه کامیار قم پرداختند که نتایج تحقیق حاکی از آن است که محله قلعه کامیار قم از مشارکت اجتماعی و تعلق شهروندی پایینی برخوردارند و از نظر برخورداری از خدمات ارائه شده در این محله در سطح مطلوبی قرار ندارد. داریو و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی ابعاد مختلف در توسعه پایدار شهری پرداختند و به این نتیجه رسیدند که تحقق توسعه پایدار در ابعاد مختلف موجب بهبود کیفیت زندگی ساکنان شهرها می‌شود. آگبازی (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی شاخص‌های نوین و رویکردهای برنامه ریزی جایگزین و برنامه شهرهای پایدار در نیجریه پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که چالش‌های عمده شهری در کشور نیجریه شامل ازدیاد زاغه‌ها، فقر شهری، مشاغل غیر رسمی و نیاز به زیر ساخت و خدمات اصلی شهری می‌باشد. والانس و همکاران (۲۰۱۱) در مطالعه، با نام «پایداری اجتماعی چیست؟ تلاش برای تبیین مفاهیم»، یک سنخ‌شناسی سه‌گانه از پایداری اجتماعی ارائه داده‌اند که شامل پایداری اجتماعی توسعه، پایداری اجتماعی ارتباط و پایداری اجتماعی نگهداشت و حفاظت است که سنخ نخست پایداری یعنی پایداری اجتماعی توسعه دربرگیرنده یک ارتباط دوسویه میان توسعه اجتماعی و پایداری اجتماعی است. مارکتاکیتا و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که محلات شهری فشرده بهتر از ویژگیهای پایداری اجتماعی حمایت می‌کند و طبق بررسی آنها زندگی ساکنان ناحیه هل سینکی فلاند از نظر کیفیت اجتماعی، کیفیت محیط شهری و... بهتر از محله‌های حومه می‌باشد. رسولیماناش و همکارانش (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی توسعه پایدار شهرهای زغال سنگی در استان هلونگک جیانگ بر پایه روش AHP پرداختند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که توسعه اقتصادی و کیفیت محیطی، مهم‌ترین شاخص‌هایی هستند که بر توسعه پایدار شهرهای معدنی این استان اثر می‌گذارند. تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع مطالعات کاربردی و رویکرد غالب آن توصیفی-تحلیلی است و برای گردآوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه، مشاهده و مصاحبه) استفاده شده است.

مواد و روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی - تحلیلی می‌باشد و برای بدست آوردن اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. به منظور اولویت‌بندی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص‌های پایداری، پرسشنامه شاخص‌های پایدار در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی طراحی شد. جامعه آماری این پژوهش شامل ۳۰ نفر از متخصصان (اساتید دانشگاه، کارمندان شهرداری و کارشناسان سایر سازمانهای مرتبط با امور شهری) می‌باشد که اطلاعات دریافتی با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) مورد ارزیابی قرار گرفت. بدین منظور ابتدا شاخص‌های موثر در ابعاد مختلف پایداری (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی) شناسایی شده و در چهار طبقه تعریف و ماتریس مقایسه دودویی برای هر عامل تهیه و در اختیار کارشناسان قرار گرفته است. در همین مرحله نیز شاخص‌های موثر در مکان‌یابی به صورت لایه‌هایی با فرمت Geodatabase (mdb)، تبدیل شده، تا با استفاده از نرم افزار Arc GIS و بر اساس اطلاعات توصیفی و گرافیکی از وضع موجود منطقه، اطلاعات (نقشه‌های) جدیدی ایجاد گردند و عملیات تحلیلی بر روی داده‌ها انجام شود. بنابراین لایه‌های جمع‌آوری شده، بر طبق میزان اثر پذیری آن‌ها در چهار طبقه به صورت زیر طبقه بندی شدند: ۱- کاملاً پایدار، ۲- نسبتاً پایدار، ۳- نسبتاً ناپایدار و ۴- کاملاً ناپایدار.

فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP^۱)

فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) به عنوان یکی از معروف‌ترین فنون تصمیم‌گیری چندمنظوره^۲ روشی است منعطف، قوی و ساده که برای تصمیم‌گیری در شرایطی که معیارهای تصمیم‌گیری متضاد انتخاب بین گزینه‌ها را با مشکل مواجه می‌سازد، مورد استفاده قرار می‌گیرد. این روش ارزیابی چند معیاری، ابتدا در سال ۱۹۷۰ به وسیله توماس ال ساعتی پیشنهاد گردید و تاکنون کاربردهای متعددی در علوم مختلف داشته است (Aldian and Taylor, 2005: 4). این فرایند یکی از جامع‌ترین نظام‌های طراحی شده برای تصمیم‌گیری با معیارهای چندگانه است، زیرا در آن امکان در نظر گرفتن معیارهای مختلف کمی و کیفی در مسئله وجود دارد. علاوه بر این روش مذکور بر مبنای مقایسه زوجی بنا نهاده شده است که قضاوت و محاسبات را تسهیل می‌کند (شاهین، ۱۳۸۷: ۱۵۴).

در انجام روش AHP مراحل زیر به اجرا گذاشته می‌شود:

۱- ایجاد ساختار سلسله مراتبی: در این مرحله همان‌طور که گفته شد اهداف، شاخص‌ها، گزینه‌ها و ارتباط میان آن‌ها تشریح می‌شود. در این قسمت با تجزیه مسائل مشکل و پیچیده، فرایند تحلیل سلسله مراتبی آن‌ها را به شکلی ساده، که با ذهن و طبیعت انسان مطابقت داشته باشد، تبدیل می‌کند (پورطاهری، ۱۳۸۹، ۷۹).

۲- محاسبه وزن (ضریب) اهمیت شاخص‌ها: در این مرحله ضرایب اهمیت شاخص‌ها و زیر شاخص‌ها، دو به دو با یکدیگر مقایسه می‌شوند. اعضای گروه هر یک به طور جداگانه جداول مقایسه‌ای را بر حسب سطوح (از پایین به بالا) و بر اساس جدول ۹ کمیتی ساعتی (جدول شماره ۲-۴) از $\frac{1}{9}$ تا ۹، تکمیل می‌کنند. لازم به توضیح است که ماتریس مقایسه‌ای در ای. اچ. پی، یک ماتریس معکوس^۳ است؛ یعنی اگر سنجۀ یک به دو، ۵ است، پس ترجیح سنجۀ دو به یک $\frac{1}{5}$ است و به عبارت دیگر اعداد هر یک از مقایسه‌ها به یکی از دو صورت زیر تعیین می‌شود:

۱- به صورت اعداد ۱ تا ۹ (طبق جدول شماره ۱)؛

۲- به صورت معکوس اعداد مذکور.

جدول (۱): ترجیحات ذهنی در مقایسه سلسله مراتبی شاخص‌های ارزیابی

تعریف	شدت اهمیت
اهمیت برابر	۱
اهمیت برابر تا اهمیت متوسط	۲
اهمیت متوسط	۳
اهمیت متوسط تا قوی	۴
اهمیت قوی	۵
اهمیت قوی تا اهمیت خیلی قوی	۶
اهمیت خیلی قوی	۷
اهمیت خیلی قوی تا اهمیت فوق‌العاده قوی	۸
اهمیت فوق‌العاده قوی	۹

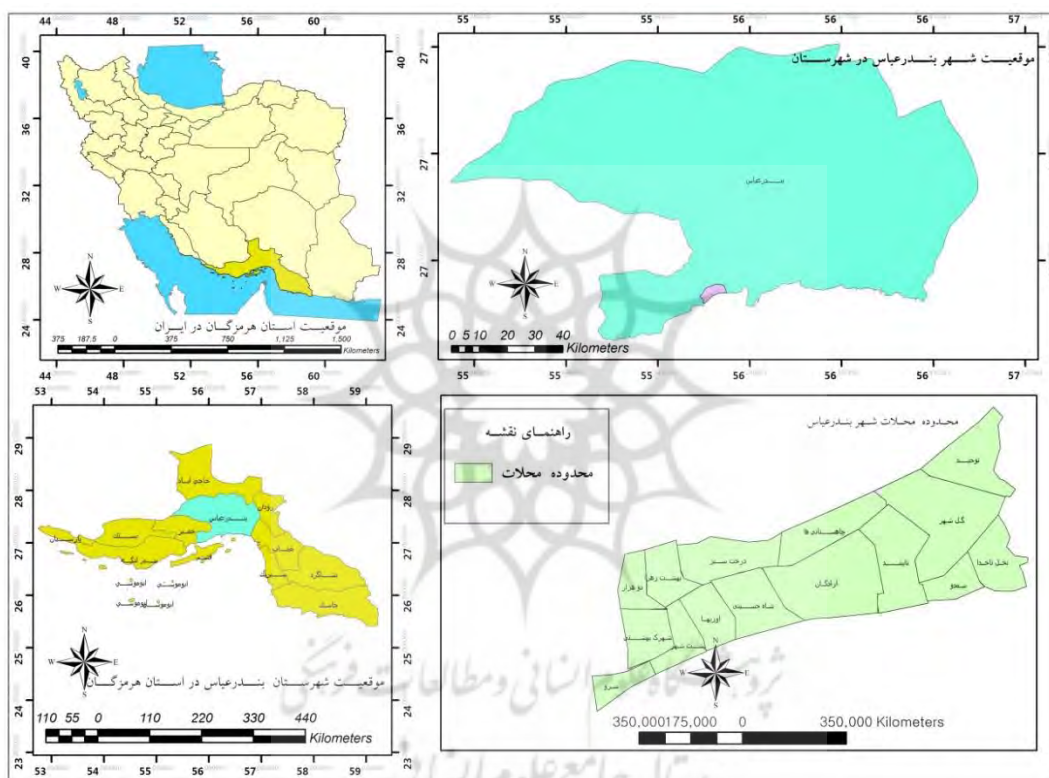
مأخذ: مالچفسکی، ۱۳۸۵، ۳۱۵

1. Analytic Hierarchy Process
1. Multi Attribution Decision Making
2. Reciprocal Matrix

در روش تحلیل سلسله مراتبی، مقایسه‌های زوجی معیارها و زیر معیارها و تعیین وزن کلی و ارجحیت عوامل مختلف و همچنین تبدیل آن‌ها به مقادیر کمی از قضاوت‌های چندین کارشناس خبره در این زمینه بدست می‌آید. قاعدتاً جواب‌هایی که کارشناسان ارائه می‌دهند متفاوت می‌باشد و برای رسیدن به یک عدد واحد و خنثی نمودن اثرات مقادیر بزرگ و کوچک می‌توان از چهار روش عمده، مجموع سطری، مجموع ستونی، میانگین حسابی و میانگین هندسی استفاده نمود (پور طاهری، ۱۳۸۹، ۸۱).

منطقه مورد مطالعه

شهرستان بندرعباس با مختصات جغرافیایی $11^{\circ} 17' 56''$ طول شرقی و $27^{\circ} 11' 03''$ عرض شمالی در جنوب ایران و شمال تنگه هرمز قرار دارد و وسعت آن 27316 کیلومتر مربع است. این شهرستان از سمت شمال به شهرستان حاجی آباد و از سمت شرق به شهرستانهای میناب و رودان از غرب به شهرستان بندر لنگه و از جنوب به خلیج فارس و جزیره قشم محدود می‌باشد.

نقشه (۱): محدوده مورد مطالعه

ماخذ: ترسیم نگارندگان، ۱۳۹۹

یافته‌های تحقیق

در این قسمت ابتدا پرسشنامه متخصصان در مورد پایداری محلات شهر بندرعباس با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) مورد ارزیابی قرار گرفت و سپس ماتریس وزن نهایی هر شاخص در جداول مربوطه درج گردید و سپس بر اساس وزن نهایی ماتریس محلات رتبه بندی شدند.

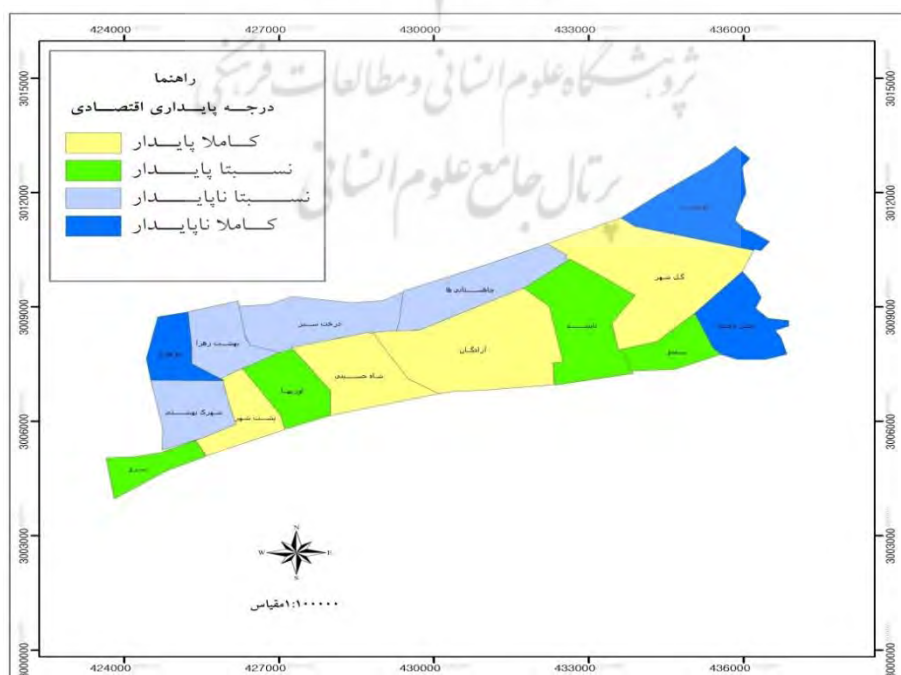
در جدول شماره ۲ به بررسی پایداری اقتصادی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص‌های پایداری اقتصادی با مولفه‌های اشتغال و درآمد پایدار، امنیت غذایی، شیوه حمل و نقل و کیفیت زندگی پرداخته‌ایم. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که محلات گل شهر، شاه حسینی، آزادگان و پشت شهر دارای پایداری اقتصادی بیشتری نسبت به محلات دیگر می‌باشند و محلات دوهزار، نخل ناخدا، توحید و چاهستانی از پایداری کمتری در شاخص اقتصادی برخوردارند.

جدول (۲): ماتریس وزن نهایی شاخص پایداری اقتصادی

رتبه	کیفیت زندگی	شیوه حمل و نقل	امنیت غذایی	اشتغال و درآمد پایدار	نام محله
13	0.123	0.172	0.163	0.385	نخل ناخدا
10	0.168	0.178	0.146	0.431	بهشت زهرا
6	0.159	0.212	0.197	0.547	اوزیها
3	0.219	0.193	0.215	0.623	آزادگان
1	0.223	0.173	0.236	0.831	گل شهر
2	0.197	0.168	0.193	0.721	شاه حسینی
12	0.123	0.122	0.172	0.442	چاهستانی ها
15	0.118	0.072	0.167	0.312	توحید
11	0.138	0.113	0.181	0.463	شهرک بهشتی
7	0.189	0.079	0.177	0.668	سمدو
9	0.165	0.096	0.179	0.584	درخت سبز
5	0.127	0.172	0.213	0.686	نابیند
8	0.135	0.193	0.192	0.512	سورو
4	0.154	0.175	0.185	0.684	پشت شهر
14	0.121	0.071	0.156	0.321	دو هزار

منبع: نویسندهگان، ۱۳۹۹

در شکل شماره ۲ پایداری اقتصادی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار اقتصادی پرداخته‌ایم. بر این اساس محلات گل شهر، آزادگان، شاه حسینی و پشت شهر دارای پایداری اقتصادی کامل می‌باشند. همچنین محلات سمدو، نابیند و اوزیها از نظر شاخص‌های توسعه پایدار اقتصادی نسبتاً پایدار هستند و در نهایت محلات حاشیه‌ای دو هزار، توحید و نخل ناخدا از نظر اقتصادی کاملاً ناپایدار هستند.

نقشه (۲): میزان پایداری اقتصادی محلات شهر بندرعباس

منبع: نویسندهگان، ۱۳۹۹

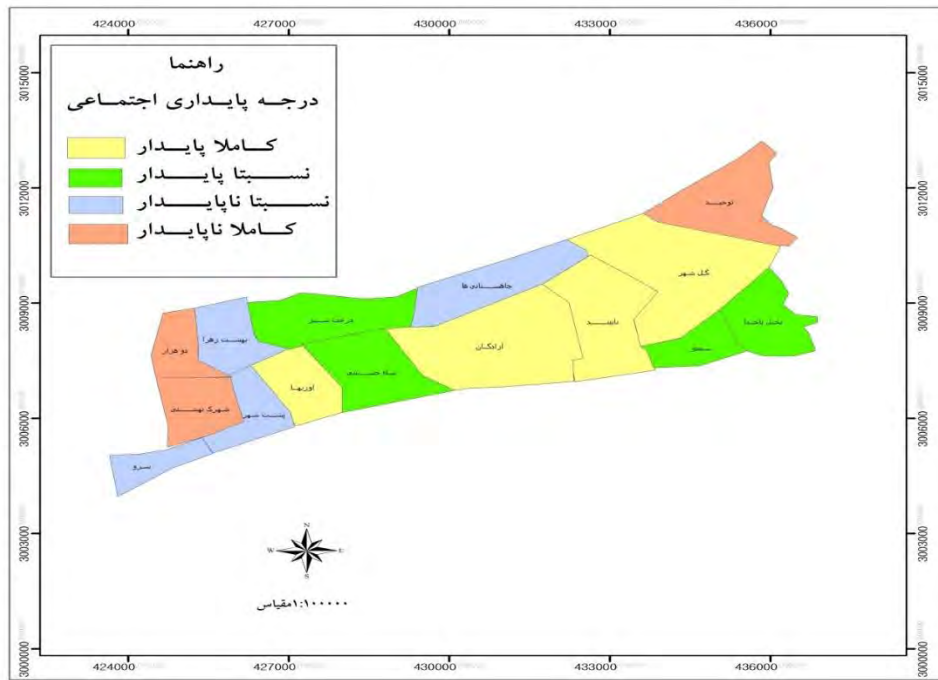
اطلاعات مندرج در جدول شماره ۳ میزان پایداری اجتماعی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص‌های پایداری اجتماعی با مولفه‌های میزان باسوادی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی و همبستگی اجتماعی را نشان می‌دهد. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که محلات اوزیها، گل شهر، آزادگان و نایبند دارای پایداری اجتماعی بیشتری نسبت به محلات دیگر می‌باشند و محلات دوهزار، شهرک بهشتی، توحید و سورو از پایداری کمتری در شاخص اجتماعی برخوردارند.

جدول (۳): ماتریس وزن نهایی شاخص پایداری اجتماعی

رتبه	همبستگی اجتماعی	امنیت اجتماعی	مشارکت اجتماعی	میزان باسوادی	نام محله
6	0.167	0.143	0.194	0.541	نخل ناخدا
10	0.139	0.156	0.182	0.532	بهشت زهرا
1	0.155	0.187	0.197	0.671	اوزیها
3	0.132	0.192	0.180	0.687	آزادگان
2	0.135	0.187	0.176	0.702	گل شهر
5	0.146	0.168	0.167	0.625	شاه حسینی
9	0.148	0.153	0.199	0.511	چاهستانی‌ها
13	0.152	0.134	0.202	0.465	توحید
14	0.147	0.142	0.169	0.477	شهرک بهشتی
8	0.132	0.138	0.175	0.568	سمدو
7	0.147	0.158	0.188	0.549	درخت سبز
4	0.141	0.174	0.183	0.656	نایبند
12	0.143	0.148	0.166	0.533	سورو
11	0.136	0.141	0.176	0.547	پشت شهر
15	0.155	0.136	0.194	0.443	دوهزار

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹

در شکل شماره ۳ پایداری اجتماعی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار پرداخته‌ایم. بر این اساس محلات گل شهر، نایبند، آزادگان و اوزیها دارای پایداری اجتماعی کامل می‌باشند و محلات حاشیه‌ای دوهزار، توحید و شهید بهشتی از نظر اجتماعی کاملاً ناپایدار هستند. این محلات در حاشیه شهر واقع شده‌اند و از نظر دسترسی به شاخص‌های اجتماعی توسعه پایدار دارای محرومیت بیشتری نسبت به دیگر محلات می‌باشند.

نقشه (۳): میزان پایداری اجتماعی محلات شهر بندرعباس
منبع: نویسندهگان، ۱۳۹۹

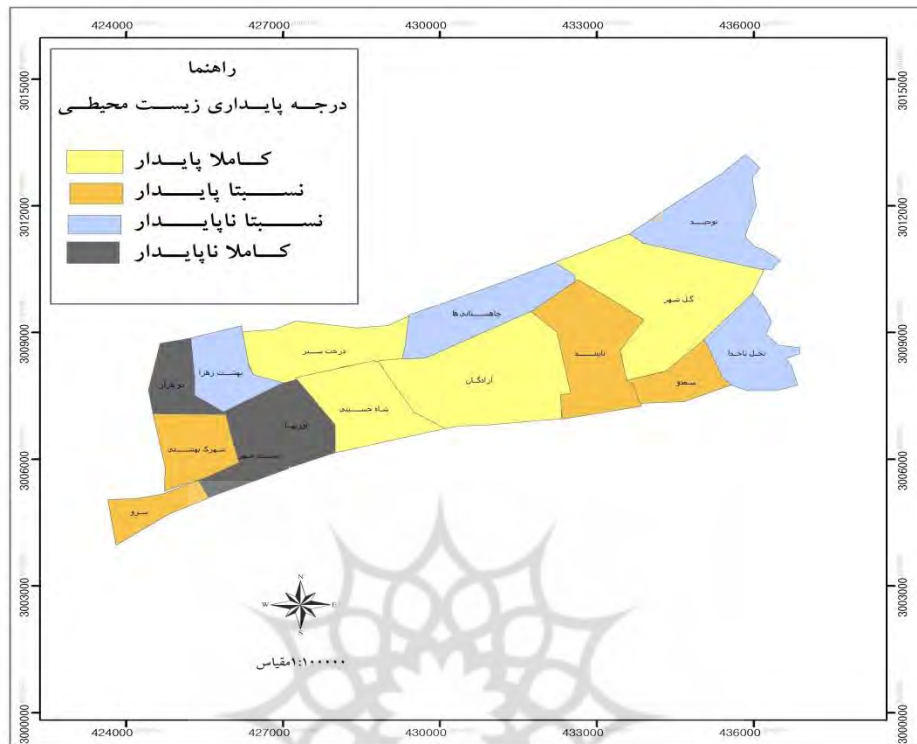
در جدول و نقشه شماره ۴ به بررسی پایداری زیست محیطی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص‌های پایداری زیست محیطی با مولفه‌های برخورداری از فضای سبز، برخورداری از آب سالم، میزان آلودگی هوا و بهداشت محیط پرداخته شده است. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که محلات شاه حسینی، گل شهر، درخت سبز و آزادگان دارای پایداری زیست محیطی بیشتری نسبت به محلات دیگر شدند و محلات دوهزار، اوزیها، پشت شهر و نخل ناخدا از پایداری کمتری در شاخص زیست محیطی برخوردارند.

جدول (۴): ماتریس وزن نهایی شاخص پایداری زیست محیطی

رتبه	بهداشت محیط	میزان آلودگی هوا	برخورداری از آب سالم	برخورداری از فضای سبز	نام محله
12	0.236	0.221	0.321	0.247	نخل ناخدا
10	0.218	0.248	0.343	0.231	بهشت زهرا
14	0.237	0.218	0.352	0.212	اوزیها
4	0.248	0.227	0.357	0.236	آزادگان
2	0.241	0.235	0.355	0.241	گل شهر
1	0.246	0.233	0.347	0.258	شاه حسینی
11	0.230	0.248	0.317	0.240	چاهستانی‌ها
9	0.225	0.251	0.325	0.243	توحید
6	0.218	0.246	0.339	0.247	شهرک بهشتی
8	0.222	0.223	0.348	0.252	سمدو
3	0.231	0.227	0.353	0.264	درخت سبز
5	0.238	0.235	0.341	0.253	نابیند
7	0.244	0.249	0.322	0.233	سورو
13	0.243	0.217	0.346	0.217	پشت شهر
15	0.212	0.245	0.318	0.225	دوهزار

منبع: نویسندهگان، ۱۳۹۹

در شکل شماره ۴ پایداری زیست محیطی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار زیست محیطی پرداخته‌ایم. بر اساس این شاخص محلات گل شهر، آزادگان، شاه حسینی و درخت سبز دارای پایداری زیست محیطی کامل می‌باشند. همچنین محلات اوزیها، پشت شهر و دوهزار از نظر زیست محیطی کاملاً ناپایدار هستند.

نقشه (۴): میزان پایداری زیست محیطی محلات شهر بندرعباس

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹

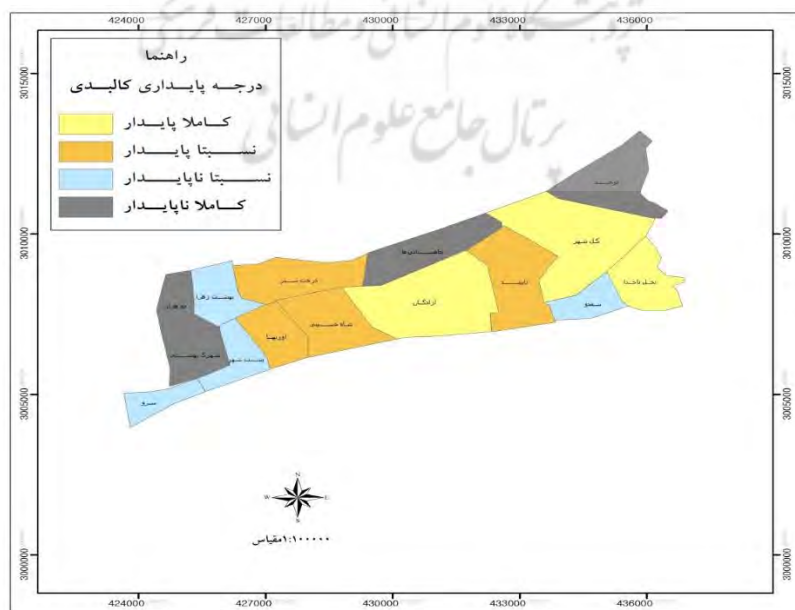
اطلاعات مندرج در جدول و نقشه شماره ۵ میزان پایداری کالبدی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص‌های پایداری کالبدی با مولفه‌های مساحت محله، تراکم جمعیتی، مساحت کاربری‌های خدماتی و شبکه دسترسی مناسب را نشان می‌دهد. نتایج بررسی‌ها حاکی از آن است که محلات گل شهر، آزادگان، نخل ناخدا و اوزیها دارای پایداری کالبدی بیشتری نسبت به محلات دیگر می‌باشند و محلات چاهستانی، توحید، دوهزار و شهرک بهشتی از پایداری کمتری در شاخص کالبدی برخوردارند.

جدول (۵): ماتریس وزن نهایی شاخص پایداری کالبدی

رتبه	شبکه دسترسی مناسب	مساحت کاربری های خدماتی	تراکم جمعیتی	مساحت محله	نام محله
3	0.299	0.203	0.187	0.233	نخل ناخدا
8	0.283	0.188	0.181	0.244	بهشت زهرا
4	0.304	0.191	0.197	0.221	اوزیها
2	0.291	0.205	0.171	0.256	آزادگان
1	0.309	0.217	0.168	0.268	گل شهر
7	0.297	0.190	0.172	0.246	شاه حسینی
15	0.274	0.172	0.164	0.234	چاهستانی ها
14	0.265	0.165	0.186	0.237	توحید
12	0.278	0.174	0.173	0.242	شهرک بهشتی
9	0.281	0.201	0.182	0.227	سمدو
6	0.286	0.207	0.165	0.249	درخت سبز
5	0.292	0.194	0.174	0.250	نابیند
11	0.295	0.206	0.154	0.223	سورو
10	0.298	0.204	0.152	0.230	پشت شهر
13	0.279	0.178	0.189	0.218	دو هزار

منبع: نویسنده گان، ۱۳۹۹

در شکل شماره ۵ به پایداری کالبدی محلات شهر بندرعباس بر اساس شاخص های این بعد پرداخته ایم. بر این اساس محلات گل شهر، آزادگان و نخل ناخدا دارای پایداری کالبدی کامل می باشند. همچنین محلات درخت سبز، شاه حسینی، نابیند و اوزیها از نظر شاخص های توسعه پایدار کالبدی نسبتا پایدار هستند و در نهایت محلات حاشیه ای دو هزار، توحید، شهرک بهشتی و چاهستانی ها از نظر کالبدی کاملا ناپایدار هستند.

نقشه (۵): میزان پایداری کالبدی محلات شهر بندرعباس

منبع: نویسنده گان، ۱۳۹۹

نتیجه گیری

به دنبال تغییر در شرایط و عوامل گسترش و توسعه شهری در دوران اخیر، محله‌های مسکونی انسان ساخت جایگاه ویژه‌ای در شکل‌گیری شهرها داشته‌اند. در حالی که توسعه شهری پایدار بخش عمده‌ای از ادبیات شهرسازی سالهای اخیر را به خود اختصاص داده است، پرداختن به اصول و معیارهای توسعه محله‌ای نیاز به پژوهش فراوان در ابعاد مختلف می‌باشد. شهرها و واحدهای خردتر آن چون محلات، همچون ارگانیک‌تری زنده و پویا هستند که در بستر تغییر و تحولات بسیاری قرار می‌گیرند. لذا نظریات و راهکارهای متفاوتی برای هدایت این تغییرات پیش‌بینی می‌شود تا شهر و زندگی انسان‌ها در زمان حال و آینده با مشکل مواجه نشود. در دهه‌های اخیر رشد فزاینده برنامه‌های توسعه، منجر به هشدارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی شد. لذا در پاسخ به بحران‌های ایجاد شده، رویکردها و مفاهیم جدیدی در حوزه‌های مختلف شهری مطرح می‌شود. امروزه توسعه پایدار به عنوان یکی از این رویکردها در تمامی ابعاد اجتماع مدنظر است. برای حرکت در این مسیر و نیل به اهداف آن، می‌بایست راه کارهایی اتخاذ شود. باتوجه به اینکه در دهه‌های اخیر تأکید بر محلات و اجتماعات و شروع برنامه‌ریزی از این سطح، در شهرها مطرح است (رویکرد پایین به بالا)، به نظر می‌رسد که توجه به معیارهای پایداری در محلات و برنامه‌ریزی به منظور توسعه در سطح محله، راهکاری مناسب برای ارتقای کیفیت آنها است. در این پژوهش وضعیت پایداری محلات شهر بندرعباس با استفاده از تحلیل سلسله‌مراتبی مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که محلات گل شهر، شاه حسینی، آزادگان و پشت شهر دارای پایداری اقتصادی بیشتری نسبت به محلات دیگر می‌باشند و محلات دوهزار، نخل ناخدا، توحید و چاهستانی از پایداری کمتری در شاخص اقتصادی برخوردارند. در شاخص اجتماعی محلات اوزیها، گل شهر، آزادگان و نایبند دارای پایداری اجتماعی بیشتری می‌باشند و محلات دوهزار، شهرک بهشتی، توحید و سورو دارای پایداری کمتری در شاخص اجتماعی هستند. در مقوله زیست‌محیطی محلات شاه حسینی، گل شهر، درخت سبز و آزادگان دارای زیست‌محیطی بیشتری می‌باشند و محلات دوهزار، اوزیها، پشت شهر و نخل ناخدا از پایداری کمتری در شاخص زیست‌محیطی برخوردارند. ضمن اینکه محلات گل شهر، آزادگان، نخل ناخدا و اوزیها دارای پایداری کالبدی بیشتری نسبت به محلات دیگر می‌باشند و محلات چاهستانی، توحید، دوهزار و شهرک بهشتی از پایداری کمتری در شاخص کالبدی برخوردارند. به طور کلی ابعاد توسعه پایدار همچون حلقه‌های متصل به هم بوده که در بعضی زمینه‌ها با هم همپوشانی و وجه مشترک دارند نتایج تحقیق نیز این ارتباط و رابطه‌ی تنگاتنگ ابعاد توسعه پایدار را به تصویر کشیده است به عنوان نمونه دو محله گل شهر و آزادگان در تمام ابعاد پایدارتر می‌باشند. در نتیجه توسعه پایدار شهر بندرعباس نیازمند توجه به برنامه‌ریزی همه‌جانبه است که تمام ابعاد توسعه را در نظر گرفته باشد. ضمن اینکه مختص شرایط خود شهر بندرعباس در سطح منطقه باشد نه برنامه‌ریزی جامعی که در کل شهرها دیکته شود. به طور کلی نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات فرجی و همکاران (۱۳۹۳)، حسن زاده و همکاران (۱۳۹۶)، ملک‌افضلی و همکاران (۱۳۹۷)، مؤمن پورعلی‌آباد و ذاکر حقیقی (۱۳۹۷) دمپسی و همکاران (۲۰۱۴) همسو می‌باشد. که خود نشان از اهمیت توجه به بحث مهم توسعه پایدار در شرایط فعلی شهرها در ایران و جهان دارد.

در انتها نیز با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادات یا به عبارتی جهت کاربرد در برنامه‌ریزی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- برقراری عدالت اجتماعی از طریق توزیع خدمات به صورت متعادل در همه محلات.
- برقراری امنیت پایدار در محلات حاشیه شهر به خصوص محله دوهزار و محلاتی که دارای امنیت اجتماعی کمتری می‌باشند.
- تأکید بر تقویت نظام مشارکت‌های فردی و محله‌ای جهت ایجاد یکپارچگی اجتماعی محلات
- تلاش جهت بالا بردن کیفیت زندگی اجتماعی - اقتصادی در محلات کمتر برخوردار از طریق ایجاد اشتغال پایدار.
- محرومیت زدایی در ابعاد مختلف توسعه در محلات حاشیه شهر به خصوص در محلات شمال شرق و غرب شهر بندرعباس.

منابع

۱. انوری، محمودرضا؛ رئیس، محمد کریم (۱۳۹۵، بهمن). سنجش و اولویت بندی توسعه شهری با توجه به شاخص‌های پایداری شهرهای استان سیستان و بلوچستان. دومین همایش ملی فرهنگ، گردشگری و هویت شهر. کرمان.
۲. بزی، خدارحم؛ موسی‌زاده، حسین؛ حسین‌نژاد، مجتبی (۱۳۹۶). سنجش پایداری اقتصادی و اجتماعی محله‌های شهری با استفاده از تکنیک تصمیم‌گیری چندمعیاره (AHP) (مورد شناسی: محله‌های منطقه یک شهری گرگان). *مجله جغرافیا و آمایش شهری-منطقه‌ای*. ۷ (۲۵)، ۱۰۵-۱۲۴.
۳. پورطاهری، مهدی (۱۳۸۹). کاربرد روش‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه در جغرافیا. انتشارات سمت، تهران.
۴. حاجی‌پور، خلیل (۱۳۸۵). برنامه‌ریزی محله مینا، رهاقتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار. *نشریه هنرهای زیبا*. ۱ (۲۶)، ۳۷-۴۶.
۵. حاجی‌پور، خلیل؛ کتابچی، عماد؛ حسین‌پور، محمد (۱۳۹۱). شهرسازی نوین، راهی به سوی ایجاد محلات پایدار، *مجله منظر*. ۴ (۱۸)، ۸۰-۸۷.
۶. حسین‌زاده دلیر، کریم؛ قربانی، رسول؛ شگری فیروزجاه، پری (۱۳۸۸). تحلیل و ارزیابی کیفی سنجه‌های پایداری شهری در شهر تبریز. *مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*. ۱ (۲)، ۱۸-۱.
۷. حسینی، سیدهادی؛ علی‌آبادی، کاظم؛ حمیدیان، علیرضا (۱۳۹۴). تحلیلی بر ارزیابی کیفیت پایداری اجتماعی در نواحی دو و سه شهر سبزوار. *جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای*. ۵ (۱۴)، ۷۰-۴۷.
۸. زاکس، ایتپاس (۱۳۷۵). نگاهی به تعاریف توسعه پایدار از دیدگاه‌های مختلف. ترجمه و ویکتوریا جمالی. *خبرنامه انجمن متخصصان محیط زیست ایران*. ۲ (۳)، ۱۲-۲.
۹. زاهدی، شمس‌السادات؛ نجفی، غلام‌علی (۱۳۸۵). بسط مفهومی توسعه پایدار. *فصل‌نامه مدرس علوم انسانی*. ۱۰ (۴)، ۴۳-۷۶.
۱۰. دولتباران، کامران؛ حیدری سورشجانی، رسول؛ شاطریان، محسن (۱۳۹۹). ارزیابی و سنجش شاخص‌های پایداری اجتماعی و نقش آن در رضایتمندی ساکنین شهر نورآباد با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری. *فصلنامه علمی پژوهشی برنامه‌ریزی شهری*. ۱۱ (۴۲)، ۵۵-۶۸.
۱۱. شاهین، آرش (۱۳۸۷). ارزیابی نمایندگی‌های فروش با استفاده از روش تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP). *فصلنامه آموزشی مهندسی ایران*. ۱۰ (۴۰)، ۱۷۱-۱۵۱.
۱۲. صفایی‌پور، مسعود؛ مدانلو جویباری، مسعود (۱۳۹۴). مقاله سنجش توسعه پایدار با استفاده از تحلیل شبکه در منطقه ۱۷ تهران. *نشریه شهر پایدار*. ۲ (۴)، ۱۱۱-۱۳۰.
۱۳. عبدالله‌زاده، مهدی و دیگران (۱۳۹۹). ارزیابی شاخص‌های پایداری اجتماعی در شهرهای استان آذربایجان غربی. *مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی*. ۵۲ (۴)، ۱۲۷۳-۱۲۵۷.
۱۴. عسگری، سهراب (۱۴۰۰). ارزیابی ناپایداری توسعه شهری اراک و راهبردهای ساماندهی آن. *فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*. ۱۱ (۲)، ۳۸۴-۳۶۲.
۱۵. عزیزی، محمدمهدی (۱۳۸۵). محله مسکونی پایدار، مطالعه موردی نارمک. *نشریه هنرهای زیبا*. ۲۷ (۲۷)، ۳۵-۴۶.
۱۶. علی‌اکبری، کاوه (۱۳۹۶). شناسایی شاخص‌های موثر بر تحقق پایدار محله‌ای از جنبه کارکردی شهر تهران. *فصلنامه باغ نظر*. ۱۴ (۵۱)، ۶۰-۴۵.
۱۷. فیروزی، محمدعلی؛ محمدی‌ده‌چشمه، مصطفی؛ سعیدی، جعفر (۱۳۹۶). ارزیابی شاخص‌های پایداری زیست محیطی با تاکید بر آلودگی هوا و آلاینده‌های صنعتی، مطالعه موردی: کلان‌شهر اهواز. *دوفصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*. ۸ (۱)، ۲۸-۱۳.
۱۸. مختاری‌ملک‌آبادی، رضا و دیگران (۱۳۹۳). سنجش و ارزیابی شاخص‌های پایداری اجتماعی فرهنگی در شهرهای استخراجی (مطالعه موردی: شهر استخراجی عسلویه). *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*. ۵ (۱۹)، ۱۱۰-۹۱.

۱۹. مستغنی، علیرضا؛ جان احمدی، رحمن (۱۳۹۴، آذر). بررسی و تدوین فرآیند شکل‌گیری توسعه‌ی پایدار و تبیین جایگاه بعد اجتماعی در آن. اولین همایش ملی معماری و شهرسازی هویت‌گرا. مشهد.
۲۰. ملک‌افضلی، علی اصغر؛ کلانتری، میترا؛ بهارستانی، شیوا (۱۳۹۷). بررسی شاخصه‌های توسعه پایدار در محله قلعه کامیار قم. فصلنامه شهر پایدار. ۱ (۳)، ۹۴-۸۱.
۲۱. موزرمی، سارا؛ سرور، رحیم؛ شریعت پناهی، مجید ولی (۱۳۹۹). ارزیابی توسعه پایدار شهری با تأکید بر شاخص‌های توسعه میان‌افزای شهری (مطالعه موردی: مناطق هشت گانه شهر اهواز). مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی. ۵۲ (۴)، ۱۳۳۷-۱۳۱۹.
۲۲. مؤمن پورعلی آباد، احد؛ ذاکر حقیقی، کیانوش (۱۳۹۷). ارزیابی پایداری اجتماعی در میان شهروندان سکونتگاه غیررسمی حصار امام شهر همدان. فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی. ۱۳ (۳)، ۶۹۶-۶۷۹.
۲۳. نیکپور، عامر؛ ملک‌شاهی، غلامرضا؛ رزقی رمی، فاطمه (۱۳۹۴). ارزیابی شاخص‌های توسعه پایدار شهری با تأکید بر عدالت در توزیع خدمات (مورد مطالعه: شهر بابل). نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری. ۶ (۲۲)، ۱۳۸-۱۲۵.
۲۴. واعظ زاده، ساجده؛ نقدی، اسدالله؛ اباسه، علی (۱۳۹۴). مؤلفه‌های پایداری اجتماعی در برنامه‌های توسعه ایران. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران. ۷ (۲)، ۹۵-۵۴.
25. Aldian, A., & Taylor, M. A. (2005). A consistent method to determine flexible criteria weights for multicriteria transport project evaluation in developing countries. *Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*. 6, 3948-3963.
26. Connelly, S. (2007). Mapping sustainable development as a contested concept. *Local Environment*. 12 (3), 259-278.
27. Darío, D.; Gaetan, P. & Anna, M.H. (2021). Effect of zoning plans on urban land-use change: A multi-scenario simulation for supporting sustainable urban growth. *Journal Sustainable Cities and Society*. 69, 1-11. (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).
28. Martakakita, M.; Broberg, A. & Haybatollahi, H. (2015). Context-sensitive study of the social sustainability of Urban settings. *Environment and Planning*. 47, 1-24.
29. Roca-Puig, V. (2019). The circular path of social sustainability: An empirical analysis. *Journal of cleaner production*. 212, 916-924.
30. Naghdi, A. & Sadeghi, R. (2006). Informal settlement a challenge for urban sustainable development. *Social Welfare Journal*. 5 (20), 11-24.
31. Rasoolimanesh, M.; Badarulzaman, N. & Jaafar, M. (2018). City development strategies (CDS) and sustainable urbanization in developing world. *Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 20 (2), 623-631
32. Vallance, S. et al. (2011). What is social sustainable ility; A clarification of concepts. *Geoform*. 42 (3). 342-348. www.elsevier.com/locate/geoform.
33. Varol, C.; Ercoskun, O. & Gurer, Y. (2010). Local participatory mechanisms and collective actions for sustainable urban development in Turkey. *Habitat International*. 35 (1), 9-16.

نحوه ارجاع به مقاله:

باوقار زعیمی، پیروش؛ موغلی، مرضیه؛ عقیقی، محمد ابراهیم (۱۴۰۲)، اولویت بندی محلات شهری با رویکرد شاخص های توسعه پایدار (مطالعه موردی محلات شهر بندرعباس)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، ۱۲ (۴۷)، ۶-۲۱، Dor: 20.1001.1.20087845.1402.12.47.1.7

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s), with publication rights granted to Journal of Geography and Environmental Studies. This is an open – access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

